

9. Стеценко И.А. Педагогическая рефлексия: теория и технология развития: дис. ...доктора пед. наук: 13.00.01 / Стеценко Ирина Александровна. – Таганрог, 2006. – 381 с.
10. Чернобровкін В.М. Психологія прийняття педагогічних рішень: Монографія / В.М. Чернобровкін. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 416 с.

УДК 371.147.372.

ТРЕНІНГ СПІЛКУВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Табачник І.Г.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

У статті розглядаються особливості впровадження в навчальний процес вищої школи тренінгу як нової педагогічної технології, яка допомагає в організації й проведенні навчального процесу, створює комфортні умови для співпраці викладачів і студентів.

Ключові слова: педагогічна технологія, тренінг спілкування, групова форма роботи.

ТРЕНІНГ ОБЩЕНИЯ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Табачник И.Г.

В статье рассматриваются особенности внедрения в учебный процесс высшей школы тренинга как новой педагогической технологии, которая помогает в организации и проведении учебного процесса, создает комфортные условия для сотрудничества преподавателей и студентов.

Ключевые слова: педагогическая технология, тренинг общения, групповая форма работы.

**TRAINING OF INTERCOURSE AS PEDAGOGICAL TECHNOLOGY
FOR FORMING OF PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE
SPECIALISTS**

Tabachnik I.

The features of introduction in the educational process of higher school of training are examined in the article, as to new pedagogical technology, which helps in organization and realization of educational process, carries out comfort terms for the collaboration of teachers and students.

Key words: pedagogical technology, training of intercourse, group form of work.

Постановка проблеми. Цілі й завдання, які стоять перед освітянами сьогодні, вимагають упровадження не лише нових педагогічних технологій, методів і прийомів, а й форм організації навчання. Реформування освіти в Україні зумовило докорінні зміни в навчальному процесі вищої школи. Вищі навчальні заклади України впроваджують нові технології навчання, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, методи проектів, інтерактивні методики. Нові форми навчання розвивають і нові взаємини між викладачем і студентом, формують партнерські стосунки. Саме групова форма роботи, що набула популярності у вищій школі, сприяє особистісно орієнтованому навчанню.[3, с. 26]

Педагогічну технологію можна розглядати як упорядковану систему дій, виконання яких приводить до досягнення поставленої мети (Таманчук Н.), або як системний метод створення, упровадження й визначення цілого процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів (ЮНЕСКО). Отже, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів і регулятивів, які застосовуються в навчанні, і як реальний процес навчання.

Якщо розглянути більш об'ємне визначення технології як мистецтва, майстерності, уміння, сукупності методів обробки, змін станів і

конкретне визначення технології як сукупності прийомів, що використовуються в якійсь справі, майстерності, мистецтві, то можна визначити головну особливість педагогічної технології. Не кожен прийом або метод, навіть їх система, яка застосована на занятті викладачем, вважається педагогічною технологією. Педагогічна технологія – це продумана в деталях модель спільної педагогічної діяльності із проектування, організації й реалізації навчального прогресу з обов'язковим застосуванням комфортних умов для викладача й студентів.[1, с. 102]

Мета статті. З'ясувати особливості впровадження у навчальний процес вищої школи тренінгу як інноваційної педагогічної технології, бо викладачам психології та педагогіки необхідно не лише створювати партнерські стосунки на своїх практичних та лекціях, але й навчити сучасних студентів, майбутніх вихователів і вчителів, вмінню налагоджувати взаємовідносини між своїми майбутніми учнями та вихованцями. Демократичний стиль спілкування у навчальному процесі, потрібно впроваджувати на заняттях з курсу «Педагогіка» та «Психологія». Тренінгові методи і прийоми повинні слугувати у допомозі студентам навчатися спілкуванню з аудиторією, формувати комунікативні уміння, створювати доброзичливу атмосферу у спілкуванні на практично-семінарських заняттях, саме в цьому допомагає методика тренінгу, про яку йдеться в статті.

Виклад основного матеріалу. Факти з історії розвитку методики тренінгу свідчать, що впродовж ХХ століття тренінг як засіб адаптації людини до професійної діяльності, перепрограмування поведінки та діяльності людини отримав широке визнання й упровадження в різні сфери людської діяльності. Сьогодні добре відомий досвід Лейпцигської (Манфред Форвег, Традель Альбер), Галліннської (Х. Міккін), Ленінградської (Л. Петровська, Ю. Ємельянов, С. Макшанов) шкіл. У 1993 році в Санкт-Петербурзі був створений Інститут Тренінгу, який розробив дворічну програму підготовки спеціалістів та п'ятнадцятиденну програму методичної підготовки, що сьогодні є популярною серед молоді.

Термін «тренінг» (з англ. train, training) має низку значень: навчання, виховання, тренування, дресирування. Існує багато визначень цього поняття. Однак Ю. Ємельянов розглядає тренінг як групу методів,

спрямованих на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності.

Тренінг визначається і як засіб перепрограмування моделі управління поведінкою та діяльністю, що вже існує в людини. Сьогодні існує декілька видів тренінгу: тренінг партнерського спілкування, тренінг сенситивності та тренінг креативності, що пов'язані із психогімнастичними вправами, які спрямовані на формування та розвиток умінь, навичок і настанов ефективного спілкування.

Метою впровадження такої форми роботи є формування в студентів знань, умінь і навичок організації різних видів психолого-педагогічної діяльності; виховання особистісного ставлення до складових майстерності педагога.

Завдання таких тренінгів полягає у формуванні в студентів:

- умінь організації позитивної міжособистісної взаємодії в спільноті;
- нових знань стосовно майбутньої професії;
- умінь і навичок виконання різних видів педагогічної діяльності в стандартних і нестереотипних навчально-виховних ситуаціях;
- умінь критичного й творчого мислення в процесі вирішення професійних завдань;
- умінь аналізу й вибору педагогічних дій у навчально-виховних ситуаціях;
- особистісних суджень, оцінок стосовно майбутньої професії;
- навичок роботи в команді.

На всіх заняттях із тренінгу виконують психогімнастичні вправи, які допомагають у формуванні та розвитку вмінь, навичок і настанов ефективного спілкування.

Психогімнастичні вправи із тренінгу сенситивності розвивають чутливість у сприйнятті навколишнього світу, психологічних явищ і перш за все самого себе. Розвинута сенситивна здібність визначає можливості людини у встановленні та підтримуванні контактів у спілкуванні. Тому тренінг сенситивності необхідно проводити з керівниками різного рівня, педагогами, психологами, соціальними й медичними працівниками, співробітниками рекламних, страхових, інформаційних та інших компаній.

Психогімнастичні вправи із тренінгу креативності допомагають простежити та оцінити досягнення в межах програми тренінгу, з'ясувати, які відбулися зміни в професійній діяльності представників різних фахових груп. Продукти тренінгу креативності – це швидкість, гнучкість, точність, оригінальність мислення, толерантність, здатність до вирішення проблемних завдань та ситуацій.

Професія педагога – професія творча. Саме від рівня інтелектуального потенціалу вчителя, його вміння творчо мислити й утілювати свої задуми в життя залежить кінцевий результат розвитку учнів. Отже, чим вищою є креативність учителя, тим більше шансів для розвитку творчого потенціалу в учнів. До речі, учитель сьогодні має можливість не лише ознайомитися з природою та специфікою процесу креативності, а й підвищити цей рівень у себе, навчитися розвивати креативність у своїх учнів.

Для людини, яка виявляє креативність у різних видах діяльності, характерні допитливість, відкритість для будь-якого дослідження, намагання його примножити. Різноманітні численні дослідження, відомі з наукової літератури, описують умови, що необхідно створити для встановлення більшої кількості взаємозв'язків між явищами, подіями, фактами, які підвищують ймовірність появи нових ідей. Р. Епштейн, доктор філософії, директор Кембриджського Центру Досліджень поведінки в штаті Массачусетс США, указував на необхідність вивчати щось нове для того, щоб збільшити свій творчий потенціал. «Якщо ви банкір, навчіться танцювати чечітку. Якщо ви няня, займіться курсом міфології. Прочитайте нову книгу на маловідому вам тему. Замініть газету. Нове поєднається зі старим у формах, раніше невідомих і, можливо, дивовижних». Психологи вважають, що іноді знайомий нам світ відокремлений від світу незнайомого майже умовним кордоном. Ю. Кузнецов, зокрема, стверджує, що «кінець світу за кожним рогом». Тому подолати цей кордон вдається лише тим, хто постійно розсуває його межі, не визнаючи їх недоторканості. Цю проблему й допомагають розв'язати психофізичні вправи третього виду тренінгу – тренінгу креативності.

Адаптація студента до професії вчителя чи вихователя починається з курсів «Психологія», «Педагогіка», «Методика фахової дисципліни» та продовжується під час педагогічних практик, коли студенти

самостійно готують та проводять заняття й позакласні виховні заходи з учнями та вихованцями в базових школах та ДНЗ. Під час обговорення результатів педагогічних практик досить часто можна чути від студентів, що вони зустрічалися з проблемами в спілкуванні зі школярами, особливо спілкуючись із підлітками. Саме перша зустріч, знайомство з учнями відіграють важливу роль у подальшій роботі. Тому на заняттях із курсів «Педагогіка» та «Психологія» доцільно застосовувати метод «комунікативна атака»: кожен студент за 1,5 хвилини повинен представити себе аудиторії. Презентація своєї самореклами потребує підготовки, відбору тільки такої інформації, яка була б невідомою й змогла б зацікавити учнів. Саме із вправи «знайомство» починається кожне заняття із тренінгу спілкування. Це допомагає сформувати такі взаємини, коли враховуються інтереси інших учасників, що взаємодіють, а також їх почуття, емоції, переживання, визначається цінність особистості іншої людини.

Корисними є вправи, які розвивають навички невербального спілкування. Наприклад, на спині одного з учасників, який знаходиться в центрі кола, прикріплена картка з написом будь-якого поняття (весна, вода, місто). Цю картку учасник не бачить, та за допомогою підказки інших невербальними засобами може здогадатися, що саме написано на ній. Можна складати речі в рюкзак для подорожі, жестами та рухами зображаючи ті речі, які потрібно взяти із собою. Допомогає розвивати жестикуляцію й вправа-привітання невербальними засобами. Такі вправи дають можливість навчити студентів правильно спілкуватися з учнями за допомогою рухів, жестів. Студентам важко даються вправи з невербального спілкування, тому бажано включати їх у практичні заняття з курсу «Основи педагогічної майстерності».

Заняття з тренінгу допомагають студентам засвоїти особливості парної й групової форми роботи. У парі студенти відпрацьовують вправи з передаванням і оволодінням інформацією. «Партнер по парі, вислухавши чергове повідомлення, повинен відреагувати на нього словами або дією, продемонструвавши розуміння змісту прохання, з яким до нього звернулися».

Групова форма роботи досить часто використовується під час тренінгу. Цікавою є вправа, де ведеться розмова на вказану тему всіма учасниками. Можна придумати всім разом казку, фантастичне опові-

дання, детектив, сюжет мультфільму. Ця вправа корисна для студентів філологів та інших гуманітарних факультетів, оскільки розвиває метафоричне мовлення і художньо-образне мислення.

Висновки. Отже, досвід засвідчує, що застосування тренінгу на практичних заняттях із курсів «Педагогіка» та «Психологія» допомагають викладачеві адаптувати студентів до педагогічної діяльності, навчити їх правильно спілкуватися зі своїми учнями, показати багатосторонність педагогічного спілкування. Упровадження тренінгових вправ на заняттях допомагає практично відтворити комунікативні вміння педагога, що неможливо на звичайних практично-семінарських заняттях, готує студента до викладання конкретної дисципліни в аудиторних умовах. Тому тренінг можна вважати новою технологією в навчальному процесі, яка адаптує майбутніх педагогів до професії.

Тренінг як нова педагогічна технологія вбирає в себе зміст усіх визначень цього поняття, бо охоплює різноманітні методи та прийоми. Тренінг допомагає в організації й проведенні навчального процесу, створює комфортні умови для співпраці викладачів і студентів, виявляє майстерність викладачів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г.О. Балл – Р.: Ліста, 2003. – 128 с.
2. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев – М.: Педагогика, 1983. – 272 с.
3. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація / Н.П. Волкова. – Київ. Вид. центр «Академія», 2006. – 26–72 с., 101–107 с., 126–141с.
4. Радневич-Винницький. Етикет і культура спілкування / Радневич-Винницький – К. Знання, 2008. – 14–23с., 223–234 с.
5. Технологія спілкування. Психологічний інструментарій – К.: Главник 2005, С. 5–16, 64–108 с.